

Bagage

Op 17 maart 1943 haalden krankzinnig geworden politieagenten en soldaten 270 mensen uit Leiden weg om ze in Duitse concentratiekampen te doden. Niemand keerde terug. Ik zie deze mensen voor me als ze hun huis uitgejaagd worden: verward, bang, boos, verbijsterd – maar misschien ook nog met de hoop dat hun belagers alsnog enig mededogen hadden. (Ze zullen ons toch niet zomaar als vuilnis wegdoen? Nee, dat kan niet. En we mogen immers onze koffers nog pakken?)

Wat pak je in als je ineens uit je huis wordt gehaald met een geweer op je gericht? Geld? Foto's? Een belangrijk boek? Een schoon overhemd? De geschiedenis leert dat de krankzinnigen alles van je afnamen, maar dat wisten deze mensen toen nog niet. Ze pakten hun koffers in, waarschijnlijk zo netjes mogelijk. Je gaat immers voor onbepaalde tijd op reis, dan moet je wel wat schone kleren bij je hebben.

Deze week werd bekendgemaakt dat de knikkerdoos van Anne Frank bij een toenmalige buurvrouw is gevonden. In de doos vrolijk gekleurde glazen knikkers, sommige flink gebutst van het vele vallen en ketsen. Anne liet ze achter bij haar buurmeisje, vermoedend dat niets heilig was voor de krankzinnigen. Een vermoeden dat maar al te reëel was. Zouden er onder de 270 weggevoerde Leidenaren kinderen zijn geweest die moesten beslissen of ze hun knikkers meenamen? Zou zomaar kunnen.

Aangrijpend vind ik het Leidse monument *Bagage* (2010) van Ram Katzir, gemaakt ter herinnering aan deze vermoorde stadsgenoten. Het bestaat uit zes natuurstenen koffers die je vindt op zes pijnlijke plekken in de stad. Ze staan erbij alsof ze vergeten zijn door hun eigenaar. Bij mij om de hoek staat er een, in de Roodenburgerstraat. De vraag laat me niet los: zaten er ook knikkers in – rood, blauw, geel, groen? Hebben er onderweg kinderen gehuild omdat hun knikkers vergeten waren?